

A MEGSZÁLLOTT TERÜLETEK MAGYAR IDŐSZAKI SAJTÓJA.

Ha a megszállott területek magyar időszaki sajtóját vizsgáljuk, azt találjuk, hogy az elszakított területeken elsősorban a politikai hírlapirodalom fejlődött ki. Ez érthető is, hiszen a hírlapok szállították a legújabb híreket s ezek ismertették meg a magyarsággal a politikai helyzetet, amelynek ismeretére mulhatatlanul szüksége volt, ha meg akarta állani helyét a megváltozott viszonyok között s ha védekezni akart az őt ért támadásokkal szemben. És a hírlapok előállítására és terjesztésére is a legkevesebb nehézségbe ütközött. A szaklapok csak az egyesületi élet kiépítésével indulhattak meg, az irodalom pedig eleinte inkább csak a hírlapok hasábjain tengődött, míg az irodalmi egyesületek és irodalmi élet megszervezésével megindultak az irodalmi folyóiratok is, legutoljára a tudománycsak.

Ez volt a fejlődés menete általában minden Magyarországtól elszakított területen, azzal a különbséggel, hogy míg a Felvidéken és Délvidéken a békeidőkben önálló magyar sajtó alig volt, addig Erdély már akkor is meglehetősen független irodalmi életet élt. A Felvidék és Vajdaság mindig az anyaországhoz tartozott s földrajzi fekvése is olyan volt, hogy a pesti lapok hamar, még aznap, eljutottak bármelyik részére, míg Erdélyt távolabbi fekvése és tradíciói is elválasztották bizonyos mértékig az anyaországtól. Ezért volt, hogy míg a Felvidéken és Délvidéken teljesen újonnan kellett megteremteni a magyar sajtót, addig Erdélyben gyakorlott újságírógárdát és régi hagyományokkal bíró egyesületeket és lapokat talált a megszállás, úgyhogy ezeket csak át kellett szervezni. Így történt, hogy míg Erdélynek tekintélyes folyóiratirodalma is van, a Felvidék és Délvidék csak a politikai lapok fokozatára érkezett el, mert bár sok folyóirat jelent meg magyar nyelven a régi Csehszlovákiában, ezek

tiszavirágéletűek voltak, keletkeztek és kimúltak s általában magukon viselték a kiadó politikai párt bélyegét.

Ha közelebbről figyeljük az utódállamok magyar hírlap-irodalmát, úgy találjuk, hogy a megszálláskor az elszakított területeken csak helyi jelentőségű politikai lapok voltak, hiszen Budapest lapjai az ország bármely pontjára akadálytalanul eljuthattak. A megszállás azonban elzárta az utat a magyarországi lapok elől s a magyarság országos jelentőségű napilapok nélkül maradt. Erdélyben, mely mégis távolabb esett Budapeستől, még volt néhány nagyobb jelentőségű lap, mint például a kolozsvári *Ellenzék* stb., de országos jelentőséggel ezek sem bírtak, s a magyarság eleinte nem is tudta pótolni a hiányokat, mert a megszállás ténye teljesen megdermesztette. Eleinte nem is hitt a megváltozott helyzetben, átmeneti állapotnak tartotta, aztán pedig a passzív rezisztencia álláspontjára helyezkedett. Így történt, hogy a megszállás után nem a magyarság hivatott vezetői indították meg az új politikai lapokat, hanem a konjunktúrát kihasználó baloldali elemek. A Felvidéken az emigránsok indítanak lapokat. Az emigránsok egy része Erdélybe s a Vajdaságra is eljutott, de ezeken a helyeken inkább a már meglévő lapoknál helyezkedett el, míg Csehszlovákiában magukhoz ragadták a vezetőszeret. Legnagyobb részük ugyanis Bécsben telepedett meg s így legkönnyebben a szlovákiai piacot tudták megközeleíteni, ahol a csehszlovák államhatalom nagyon szívesen látta őket. Így történt, hogy két bécsi napilapjuk, a *Bécsi Magyar Ujság* és a *Jövő* tízezres példányszámmal árasztotta el Szlovákiát¹ s ők alapították meg a megszállás utáni első nagyobb magyar napilapot is a Felvidéken, a *Kassai Naplót*. Az emigránsok kora azonban hamar lejárt, mert az a nemzetközi kultúra, melyet ők hirdettek, nem férközhetett a hazájáért és léteért aggodó magyarság lelkéhez.

Az emigránsok lapjai után lassan kialakulnak a vezető politikai napilapok, melyek jórészt máig kezükben tartják a vezetőszeret. Mégpedig először a baloldaliak s csak ezeknek az ellen-súlyozására szólalnak meg az Egyesült Magyar Pártok lapjai.

A Felvidéken 1937-ben három politikai irányzat érvénye-

¹ SZVATKÓ PÁL: A sajtó. Magyarok Csehszlovákiában, 1918—1938. Az Ország Útja. Bp., 1938. évi 6. sz.

sült. A magyar nemzeti, a kormánypárti és a szociáldemokrata-kommunista irányzat. A kormányttámogató lapok képviselője a pozsonyi *Magyar Ujság* volt, mely 1929-ben indult a szintén kormánypárti *Reggel* utódjaképpen s 1938-ban szűnt meg. Szerkesztője DZURÁNYI LÁSZLÓ, ki azelőtt a *Prágai Magyar Hírlap* szerkesztője volt. — A *Prágai Magyar Hírlap*, az Egyesült Magyar Párt hivatalos lapja, 1922-ben indult a *Reggel* ellensúlyozására és hamarosan egyeduralkodó lett a felvidéki öntudatos magyarság körében. 1938. nov. 4-én szűnt meg, hogy helyét a Budapesten megjelenő *Felvidéki Magyar Hírlap*-nak adja át. A *Prágai Magyar Hírlap* Szövetkezet kiadásában megjelenő olcsóbb lap, a pozsonyi *Új Hírek* lett a visszacsatolás után Csehszlovákiában maradt magyarság vezető lapja. — A kommunista-szociálista irányzat legelterjedtebb lapja volt az 1935-ben Märisch-Ostrauban indult olcsó *Magyar Nap*, mely 1938-ban szintén megszűnt. Ennek az irányzatnak Erdélyben, vagy a Vajdaságon nincsen jelentős képviselője, hiszen a cseh- és magyarországi szocialista lapokat oda akadálytalanul beengedték, úgy-hogy újabb lapalapításokra nem volt szükség.

Erdélyben a *Keleti Ujság*, mely 1918. dec. 24-én a románok bevonulása napján indult¹ Kolozsváron WEISS SÁNDOR szerkesztésében, eleinte a román politikába való aktív beavatkozást hirdette,² míg 1927-ben a Romániai Országos Magyar Párt birtokába került s annak hivatalos lapja lett. A *Brassói Lapok* (ind. 1920) viszont eleinte konzervatív politikát folytatott és a passzív rezisztencia híve volt, míg 1927-ben átvette a *Keleti Ujság* demokratikus irányzatát.³ 1931-ben *Bucaresti Lapok* címen melléklapot is adott ki. Országos jelentőségű lap Erdélyben az 1880-ban BARTHA MIKLÓS által alapított kolozsvári *Ellenzék* is, mely nem hivatalos magyar párti lap, de a nemzeti eszme szolgálatában áll. A baloldali *Napkelet* és jobboldali *Pásztortűz* vitájában ez a lap állott a *Pásztortűz* mellé a *Napkelet*-et támogató *Keleti Ujság*-gal szemben. Szintén országos jelentőségű, de kevésbé el-

¹ GYÖRI ILLÉS ISTVÁN: A Politika. Metamorphosis Transylvaniae. 1918—1936. Cluj, 1937.

² MIKES IMRE: A sajtó. Metamorphosis Transylvaniae 1918—1936. Cluj, 1937.

³ MIKES IMRE: A sajtó. Metamorphosis Transylvaniae 1918—1936. Cluj, 1937.

terjedt a katolikus irányzatú *Magyar Lapok* (Nagyvárad), melynek címe előbb *Erdélyi Lapok* volt.¹

Jugoszlávia legelterjedtebb lapja a szabadkai liberális *Napló*, mely 1929-ig a *Bácsmegyei Napló* címet viselte. Érdeme, hogy irodalmi rovata van s irodalmi pályázatokat szokott kiírni. E lap ellensúlyozására törekszik a katolikus *Reggeli Ujság* (Újvidék), melynek címe 1929-ig *Délbácska* volt. Ennek is volt irodalmi melléklete *A Mi Irodalmunk* címen, melyet SZENTELEKY KORNÉL szerkesztett, ez azonban már megszűnt. Ezeken kívül még említésre méltó a jugoszláviai magyarság legrégebbi lapja, a 68. évfolyamába lépő *Híradó* (Nagybecskerek), mely 1929-ig *Torontál* nevet viselt.

Ezek az országos jelentőségű lapokon kívül természetesen mindenütt voltak helyi jelentőségű lapok is, részint az Egyesült Magyar Pártok² kezében, mint a Felvidéken a *Szepesi Híradó* (Igló), *Kárpáti Magyar Hírlap* (Ungvár), *Érsekújvár és Vidéke* (Érsekújvár) stb. és Erdélyben a *Szabadság* (Nagyvárad), *Ujság* (Szatmár), *Déli Hírlap* (Temesvár) stb. És voltak az őslakosság-
nak is lapjai, mint a Felvidéken a munkácsi *Őslakó*, a lévai *Bars*, mely ma 61. évfolyamát éli, a pozsonyi *Híradó* stb. s Erdélyben az *Aradi Közlöny* (Arad, 54. évf.), *Szalontai Lapok* (Szalonta, 51. évf.). Erdély legrégebbi lapjai közé tartozik a liberális kapitalista *Temesvári Hírlap* (Temesvár, 37. évf.) is, de úgy ez, mint a felkapott nagyváradai *Napló* (41. évf.) kezdének veszíteni jelentőségükből.³

Még egy típusát kell megemlítenünk a megszállott területi lapoknak, az úgynevezett riport- vagy bulvárlapokat, melyek olcsó áraikkal és szenzációhajhászó híreikkel óriási olvasóközönséget teremtettek maguknak. Ilyenek a Felvidéken az *Esti Ujság*

¹ Romániában egyidőben a magyar helyneveket az újságok címében nem volt szabad használni s ezért a lapok kénytelenek voltak címüket állandóan változtatni. Pl. az „Erdélyi Szemle“ „Szemle“ és „Erdélyi Szemle“, „Erdély“ „Erdély“ és „Transylvania“, a „Temesvári Hírlap“ „Temesvári Hírlap“ és „Timisoarai Hírlap“ címen jelent meg váltakozva aszerint, hogy a rendelet érvényben volt vagy sem.

² Erdélyben a magyar párt neve Romániai Országos Magyar Párt volt, de ma már megszűnt, mivel a kormány az egypárt-rendszerre tért át. Mi azonban az 1937-es állapotokat vettük alapul.

³ MIKES IMRE: A sajtó. Metamorphosis Transylvaniae 1918—1936. Cluj,

(Pozsony) és a *Kassai Ujság* (Kassa), Erdélyben a *Jó Estét!* (Kolozsvár), *Esti Lap* (Nagyvárad), *Friss Ujság* (Arad) stb. és Jugoszláviában az *Új Hírek* (Zombor), mely Jugoszlávia legelterjedtebb lapja volt, míg a *Napló* és *Reggeli Ujság* is be nem hozták a féldináros árat, amikoris példányszáma felére csökkent.

De vessünk egy futó pillantást a folyóiratirodalomra is. Eltekintve az 1919-ben indult *Tavaszi* (Pozsony) című irodalmi hetilaptól, mely 1921-ig élt, és nemzeti irányú volt, itt is, mint a hírlapoknál, eleinte baloldali elemek próbálkoznak lapindításokkal. A Felvidéken az emigránsok alapítják az első folyóiratokat.¹ 1921-ben indul a *Tűz* Pozsonyban GÖMÖRI JENŐ szerkesztésében, 1922-ben a *Nemzeti Kisebbségek* szintén Pozsonyban ANTAL SÁNDOR szerkesztésében. Erdélyben első a TABÉRY GÉZA szerkesztésében 1919-ben megjelenő *Tavaszi* (Nagyvárad), ZSOLT BÉLA lapja, a *Magyar Szó* (Nagyvárad), SZÁNTÓ GYÖRGY szerkesztésében a *Periszkóp* (Arad), FRANYÓ ZOLTÁN lapjai, a *Geniusz* és *Új Geniusz* (Arad), Marosvásárhelyen pedig az OSVÁT KÁLMÁN által szerkesztett *Zord Idő*, mely később a Kemény Zsigmond Társaság lapja lett. Ezek a lapok azonban hamarosan megszűntek, mert részint a viszonyok nem voltak még konszolidáltak, részint a közönség nem értette meg a belőlük áradó nemzetközi kultúrát.

A Felvidéken komoly magyarnyelvű folyóiratok csak a harmincas években keletkeztek, amikorra sikerült új életre hozni a komáromi Jókai Egyesületet, a pozsonyi Toldy Kört és a kassai Kazinczy Társaságot. A Kazinczy Társaság folyóirata, a *Magyar Írás*, 1932-ben indult DARKÓ ISTVÁN, majd SZOMBATHY VIKTOR és RÁ CZ PÁL szerkesztésében. Nemzeti szellemű irodalmi, kritikai és művészeti folyóirat volt, mely azonban anyagiak hiánya miatt 1937-ben megszűnt. Ennek pótlására a három fentemlített irodalmi egyesület összefogásából megalakult Csehszlovákiai Magyar Irodalmi Szövetség a Tátra könyvkiadóvállalattal karöltve kiadta a *Tátra* című folyóiratot TAMÁS MIHÁLY szerkesztésében. Írói között találjuk MÉCS LÁSZLÓT, KODOLÁNYI JÁNOST, SZVATKÓ PÁLT, FÉJA GÉZÁT, DARKÓ ISTVÁNT. 1932-ben indult az *Új Élet* (Rozsnyó) RÁDY ELEMÉR, majd SIMKÓ FERENC

¹ NARANCSIK IMRE: A tudomány művelése. Magyarok Csehszlovákiában, 1918—1938. Az Ország Útja. Bp., 1938. 6. sz.

szerkesztésében. Ez „az ifjú katolicizmus szociális és világnézeti folyóirata“, melynek háttérében a Prohászka Ottokár-Köiök állanak. Főleg társadalmi kérdések érdeklik. Főmunkatársa MÉCS LÁSZLÓ. 1937-ben indult az *Új Szellem* című kultúrpolitikai szemle SZVATKÓ PÁL szerkesztésében.

Külön említjük meg a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Irodalmi és Művészeti Társaság, az úgynevezett „Massaryk Akadémia“ folyóiratait. Ezt a társaságot MASSARYK elnök 1,000.000 Kč. adományából létesítették 1931-ben a kisebbségi magyar kultúra irányítására.¹ Folyóiratai az 1933-ban indult pozsonyi *Magyar Figyelő* MALÉTER ISTVÁN, majd SURÁNYI GÉZA szerkesztésében, mely néhány vers mellett főleg tudományos témákkal foglalkozott, különös előszeretettel nyelvészetiekkel. Másik lapja az 1931-ben indult többnyelvű *Forum*, mely a művészeti osztály szakfolyóirata lett SZÖNYI ENDRE szerkesztésében.

A Felvidéknek egyetlen tisztán tudományos folyóirata, a Szlovákiai Magyar Kultúregylet Tudományos Szakosztályának 1933-ban indult magyar kisebbségi tudományos szemléje, a *Nemzeti Kultúra* (Komárom), ALAPY GYULA szerkesztésében. Írnak bele a felvidékiek közül JANKOVICS MARCELL, SZIKLAY FERENC, a pestiek közül MELICH JÁNOS, CSÁSZÁR ELEMÉR, LUKINICH IMRE stb. Külön rovatai voltak *Adattár* és *Irodalom* címen s a tudományok minden ágából vegyesen jelentős cikkeket adott. Sajnos, három év múlva megszűnt.

Ezen folyóiratok közül 1938 elején már csak az *Új Élet*, *Tátra* és *Új Szellem* voltak életben. Jelentős folyóiratok voltak még a tudományos és irodalmi *Magyar Minerva* (Pozsony), mely 1930-ban indult REINEL JÁNOS szerkesztésében, s a Prágai Magyar Hírlap kiadásában megjelenő *Nagyasszony* (Prága) című asszonyfolyóirat.

Erdélyben az első jelentősebb folyóirat az 1920-ban meginduló *Napkelet* (Kolozsvár) volt. Főmunkatársai és szerkesztői PAÁL ÁRPÁD, KÁDÁR IMRE, LIGETI ERNŐ, BÁRD OSZKÁR, JANKOVICS JENŐ, KÓS KÁROLY, TABÉRY GÉZA és SZENTIMREI JENŐ voltak, de írtak bele az emigránsok is, IGNOTUS, DIENES LÁSZLÓ,

¹ SZIKLAY FERENC: Kulturális szervezkedésünk története. Magyarok Csehszlovákiában, 1918—1938. 107. l. Az Ország Útja. Bp., 1938. 6. sz.

JÁSZI OSZKÁR stb.¹ Ennek ellensúlyozására keletkezett aztán az S. NAGY LÁSZLÓ 1915-ben indult folyóiratából, melynek címe *Kolozsvári Szemle* volt s 1916-ban *Erdélyi Szemle* lett, 1921-ben a *Pásztortűz* a Minerva Rt. kiadásában. Ez átvette az *Erdélyi Szemle* írógárdáját s már első számától kezdve olyan írók írtak bele, mint ÁPRILY, BERDE MÁRIA, GYALLAY, MAKKAI, MOLTER, OLOSZ, REMENYIK és TOMPA,² később SZABÓ MÁRIA és TAMÁSI ÁRON. A baloldali *Napkelet* és jobboldali *Pásztortűz* éles harcot indított egymás ellen, melybe, mint említettük, a napilapok is beleszóltak. A harc a *Pásztortűz* győzelmével végződött s a *Napkelet* három év múlva megszűnt. Ekkor a *Pásztortűz* egyeduralgó lett irodalmi téren.²

De uralmát nemsokára az *Erdélyi Helikon* vette át. 1926-ban ugyanis KEMÉNY JÁNOS báró, hogy az irodalmi téren mutatkozó ellentéteket kiegyenlítse, marosvécsi kastélyába összehívott 27 erdélyi író: ÁPRILY, BÁNFFY, BARTALIS, BÁRD OSZKÁR, BERDE MÁRIA, ENDRE KÁROLY, GULÁCSY IRÉN, GYALLAY. HUNYADI SÁNDOR, KACSO, KÁDÁR IMRE, KÓS, KOVÁCS DEZSŐ, KUNCZ ALADÁR, LIGETI, MAKKAI, MOLTER, NAGY DÁNIEL, NYIRŐ, OLOSZ, REMENYIK, SIPOS DOMOKOS, SZENTIMREI, SZOMBATI SZABÓ, TABÉRY, TAMÁSI és TOMPA³ személyében. Ez a 27 író, kiegészülve a házigazdával, lett az *Erdélyi Helikon* munkaközössége. Az írók különböző irányokat követtek, de mind jelentős írók voltak, s az *Erdélyi Helikon* elve lett a tiszta humánus és közös munka. Folyóiratuk az 1928-ban KISBÁN MIKLÓS szerkesztésében Kolozsváron indult *Erdélyi Helikon*. Szerkesztői voltak ÁPRILY LAJOS, KUNCZ ALADÁR, majd KÓS KÁROLY. Irodalmi, kritikai és tudományos szemle, mely azóta Erdély legjelentősebb irodalmi folyóirata.

A megszűnt *Napkelet* írógárdája az 1926-ban keletkezett *Korunk* mellé csoportosult, melyet DIENES LÁSZLÓ alapított Kolozsváron. Ez irodalmi cikkek mellett főleg szociális témákkal foglalkozik.

Jelentős folyóirat a JAKABFFY ELEMÉR szerkesztésében megjelenő *Magyar Kisebbség*, mely 1926-ban indult Lugoson, mel-

¹ TABÉRY GÉZA: Emlékkönyv. Kolozsvár, 1930. 16. l.

² TOLNAI GÁBOR: Erdély magyar irodalmi élete. Szeged, 1933. 52. l.

³ TOLNAI GÁBOR: Erdély magyar irodalmi élete. Szeged, 1933. 84. l.

léklapja is volt, a román, illetve román, német, francia nyelvű *Glasul Minoritatilor*.¹ Kisebbségi problémákkal foglalkozó komoly lap. Megemlítésre méltó az 1931-ben Székelyudvarhelyen meginduló *Székelység* BÁNYAI LÁSZLÓ szerkesztésében, mely a Székelyföld problémáit ismerteti és Erdély legrégebb szépirodalmi lapja, a XXIV. évfolyamába lépő *Erdélyi Szemle*, mely szépirodalommal, művészettel, tudománnyal és kultúrpolitikával foglalkozik.

A tudományos folyóiratok közül legjelentősebb az *Erdélyi Múzeum*, a gróf MIKÓ IMRE által alapított Erdélyi Múzeum Egylet folyóirata. Ez azonban 1918-tól 1929-ig szünetelt s helyét az eleinte BORBÉLY ISTVÁNTÓL, majd GYÖRGY LAJOSTÓL szerkesztett *Erdélyi Irodalmi Szemle* pótolta, mely a *Keresztyén Magvető* irodalmi mellékleteként indult meg 1924-ben, de mint önálló folyóirat jelent meg. Ez a tudományok mellett élénk figyelemmel kísérte az irodalmi életet is. 1930-ban beolvadt az újból meginduló *Erdélyi Múzeumba*. Az *Erdélyi Múzeum*, Erdély legrégebb tudományos lapja, 1874-ben indult FINÁLY HENRIK szerkesztésében s 1930-ban szerkesztését GYÖRGY LAJOS vette át, aki alatt visszanyerte régi tekintélyét úgy, hogy ma vitán felül övé Erdélyben tudományos téren a vezetőszerp. Főleg pozitívista tudományos témákkal foglalkozik, de azért a szellemtörténeti iránynak is helyt ad. Nagy érdeme, hogy évenként bibliográfiát közöl VALENTINY ANTAL tollából az erdélyi magyar könyvekről és időszakonként MONOKI ISTVÁN összeállításában az erdélyi időszaki sajtóról.

Természetesen még számos folyóirat jelent meg és jelenik meg Erdélyben magyar nyelven, de e cikk keretei nem engedik meg, hogy kitérjünk rájuk, a tudományosak közül csupán még kettőt szeretnénk megemlíteni, a konzervatív szellemű háromnyelvű *Kultúrát*, melyet a kolozsvári egyetem tanárai szerkesztettek, a magyar részt KRISTÓF GYÖRGY — és a haladó szellemű kétnyelvű nagyváradi *Aurórát* KERESZTURI SÁNDOR szerkesztésében.² Mindkét folyóirat megszűnt.

¹ GYÖRGY LAJOS: Az erdélyi magyarság szellemi élete. Irodalomtörténeti füzetek. Bp., 1926. 12. sz. 56. l.

² JANCÓ ELEMÉR: Magyar tudományos élet Erdélyben. Láthatár. Bp., 1937. 19. l.

Jugoszlávia első komoly irodalmi folyóirata az 1928-ban Szabadkán indult *Vajdasági Írás* volt SZENTELEKY KORNÉL szerkesztésében. SZENTELEKY (STANKOVITY) KORNÉL, a vajdasági Kazinczy, mikor Pestről visszatért a Bácskába, eleinte a *Bács-megyei Napló* hasábjain írt, aztán átvette a *Vajdasági Írás* és a *Reggeli Újság* irodalmi rovata, a *Mi Irodalmunk* szerkesztését, majd a *Kalangya* szerkesztője lett. Úgy gyűjtötte az írókat maga köré, mint Kazinczy, úgyhogy a vajdasági irodalom főleg neki köszönheti megalakulását.¹ A *Kalangya* 1932-ben indult Újvidéken a *Vajdasági Írás* folytatása képen. Szerkesztését SZENTELEKY halála után SZIRMAI KÁROLY vette át. Irodalmi, kritikai folyóirat, mely bibliográfiai adatokat is adott. Volt egy rovata *Kisebbségi Kultúrélet* címen, de ezt be kellett szüntetnie, úgyhogy ma már csak irodalmat adhat.

Az ifjúsági folyóiratok közül kiemelhetjük a Felvidéken a GYÖRY DEZSŐ szerkesztésében indult *Magyar Diákszemlét* és a már említett *Új Életet*. Erdélyben az 1930-ban indult *Erdélyi Fiatalokat*, mely a szabadelvű és a tisztán tudományos 1934-ben induló *Hitelt*, mely a nemzeti irányt képviseli. A kettészakadt ifjúságot a *Vásárhelyi Találkozó* igyekezett közelebb hozni egymáshoz. Jugoszláviában is van az ifjúságnak egy komoly folyóirata, a *Hid*, mely 1934-ben indult Szabadkán. Ez erősen haladó irányú s a kisebbségi életet állandóan figyelemmel kíséri.

Természetesen az egyházaknak is vannak folyóirataik, hiszen az egyházak a magyarság mentsvárai a megszállott területeken. De keretünk nem engedi meg, hogy részletesen foglalkozzunk velük. Így csak egy-kettőt említünk meg. A Felvidéken katolikus az *Új Élet*, református a Felvidék egyik legrégebb lapja, a 19. évfolyamába lépő *Református Egyház és Iskola*. Erdélyben katolikus az *Erdélyi Tudósító* és az aradi minoriták szerkesztésében megjelenő irodalmi lap, a *Vasárnap*, református az *Út* és a *Kiáltó Szó*, evangélikus az *Evangélikus Élet* és unitárius a 92. évfolyamába lépő *Keresztény Magvető*. Jugoszláviában katolikus a *Katholikus Hitélet* és református a *Magvető*.

Szakmabeli tudományos folyóirat Jugoszláviában nincsen,

¹ SZIRMAI KÁROLY: Szenteleky Kornél. *Kalangya*, 1934. 481. l.

a Felvidéken néhány orvosi, pedagógiai, Erdélyben viszont számos tudományos szakfolyóiratot találunk. Egyik legtekintélyesebb orvosi lap a *Magyar Népegészségügy* és pedagógiai az *Erdélyi Iskola*.

Mégcsak a népnevelés terén jelentős eredményeket elért lapokat kell megemlítenünk. Ilyenek a Felvidéken a *Barázda* és a Szlovákiai Magyar Kultúregylet hivatalos lapja, a *Magyar Vasárnap*. Erdélyben először baloldali orgánumként indult egy népművelő lap, a *Kaláka* (KÓS, PAÁL ÁRPÁD, ZÁGONI ISTVÁN, NYÍRŐ JÓZSEF és SZENTIMREI JENŐ) kiadásában a *Vasárnap*.¹ Szerkesztőül BENEDEK ELEK-et kérték fel, ő azonban a következő évben megvált a laptól s akkor SZENTIMREI vette át a szerkesztést s a lap címét *Vasárnapi Újságra* változtatta. De két év múlva megszűnt, mert nem tudott versenyezni jobboldali ellenlapjával, a GYALLAY DOMOKOS szerkesztésében megjelenő *Magyar Néppel*.

A népnevelést célozta BENEDEK ELEK gyermeklapja, az 1922-ben indult *Cimbora* is, mely rendkívül el volt terjedve Erdélyben. Ennek utóda a Minerva rt. kiadásában megjelenő *Új Cimbora*.

Ezzel röviden áttekintettük a Felvidék, Erdély és Vajdaság magyarnyelvű lapjait. A teljességre törekvés, természetesen, nem lehetett célunk, hiszen ez azoknak a feladata, akik maguk is megszállt területen laknak, mi csupán egy egészen vázlatos áttekintést akartunk adni az 1937. évi állapotokat véve alapul. Nyugat-Magyarországra azért nem tértünk ki, mert ott önálló magyar sajtó nem volt, beengedték úgy a magyar, mint a német lapokat s ez a 15.000 főnyi lakosságot teljesen kielégítette.²

*

A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-Könyvtára, melynek feladata a magyarországi, magyarnyelvű, valamint a Magyarországról és általában a magyarságról szóló külföldi

¹ TABÉRY GÉZA: Emlékkönyv. Kolozsvár, 1930. 28. l.

² KERTÉSZ JÁNOS: A megszállt területek magyar sajtója. Országút. Budapest, 1935. 2. sz.

irodalom összegyűjtése, mindent elkövet, hogy a megszállott területeken megjelenő magyar és magyarvonatkozású hírlapokat, folyóiratokat és könyveket beszerezze s bár ezen a téren óriási nehézségekbe ütközik, Magyarországon mégis az Országos Széchényi-Könyvtárnak van megszállott területi hírlap és folyóirat-anyagból a legteljesebb gyűjteménye.

MOKCSAY JÚLIA.